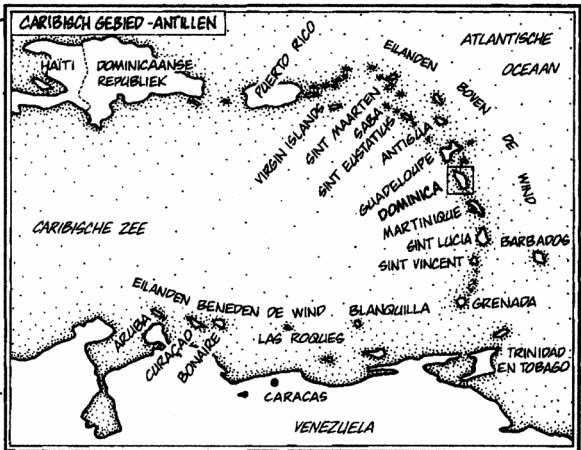

DOMINICA

PRINCE RUPERT BAY

PORTSMOUTH

NORTHERN FOREST RESERVAAT

MORNE DIABLOTIN

MELVILLE HALL

CENTRAL FOREST RESERVAAT

CARIB TERRITORY

L'ESCALIER TÊTE-CHIEN

EMERALD POOL

MASSACRA

MORNE TROIS PITONS

CANEFIELD AIRPORT

TRAFALGAR

LA PLAINE

ROSEAU

TRAFALGAR FALLS

BOILING LAKE

GIRAUDÉL

BELLEWIE CHOPIN

PLANTAGE GENEVA

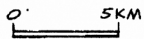
BEREKWA

SOUFRIÈRE

GRAND BAY

SCOTT'S HEAD

PLANTAGE PETIT COULIBRI

I

Ze leek ook een beetje op Jean Rhys, zag ik later, met een foto van de schrijfster als vergelijkingsmateriaal, zo'n niet helemaal scherpe zwart-witfoto die iemand misschien niet mooier maakt maar wel intrigerender. Dat afwezige in haar blik, alsof er een voile voor haar ogen was gevallen. En die gitzwarte haren; ze had een *béké*, een creoolse, kunnen zijn.

Ze zat naast me in het vliegtuig, de ene reis liep ten einde en ze informeerde naar mijn volgende. Ik vertelde dat ik over enkele weken naar het Caribisch gebied zou varen. 'Te veel blauw,' zei ze resoluut, 'te veel purper, te veel groen. De bloemen te rood, de bergen te hoog, de heuvels te dichtbij.' Ze citeerde uit *Wide Sargasso Sea* van Jean Rhys, het enige boek waarvoor ze zending wilde bedrijven.

Zo begon het, met een toevallige ontmoeting, hoog boven de oceaan, en een citaat dat door mijn hoofd bleef spelen. Twee zinnen, vol dreiging, over een eiland waar de natuur van een huiveringwekkende overdaad was. Het eiland Dominica, waar Jean Rhys was geboren, las ik in het voorwoord van *Wide Sargasso Sea*.

Ik nam de roman mee aan boord van het vrachtschip dat me naar Martinique, Guadeloupe en Saint Lucia zou brengen. Ik zat er vaak in te lezen en de kapitein moet dat gezien hebben. Op een morgen zei hij, toen we over de reling van het dekhuis leunden: 'En daar komt nou je Wijde Sargassozee.'

Een diepblauwe zee met hoge trage golven, vol wier. Soms kan dat wier, het *Sargassum bacciferum*, zo dik zijn dat de schepen erdoorheen moeten ploegen. In de zeiltijd liepen de schepen er bij windstil weer in vast, en juist op die Wierzee, zoals ze op de oudste Hollandse kaarten heet, viel de wind vaak weg. De bodem ligt bezaait met wraken. Tussen de restanten van karvelen, barken en schoeners door kronkelt de paling. Want dit is de zee waar de paling vanuit alle rivieren en binnenzeeën ter wereld naartoe trekt om kuit te schieten.

‘Dik water,’ zei de kapitein. ‘Wordt ook nog eens opgestuwd door de stroming. Net een muur.’

Het schip moest eroverheen wippen. Als het uit het zuiden kwam, wipte het naar de Atlantische Oceaan; als het uit het noorden kwam, stond het met één sprong in het Caribisch gebied.

‘Let maar op,’ zei hij, ‘zo dadelijk zakt het laatste tintje grijs uit de hemel.’

Zijn voorspelling kwam uit; voor de avond viel, was het vijf graden warmer.

Ik sloeg het citaat er nog eens op na.

Too much blue, too much purple, too much green. The flowers too red, the mountains too high, the hills too near. And the woman is a stranger.

Een week later voer ik langs Dominica, midden in de nacht. Het was alsof ik voor een raam stond dat plotseling besloeg. De waterige maan bescheen steile bergen die hun toppen in de nevel verborgen hielden, en nabij de hoofdstad Roseau daalde de mist tot vlak boven het water, alle lichten dovend.

Ik vermoedde dat het bij dat ene wazige beeld zou blijven, maar als het toeval je eenmaal verrast, verrast het je bij

herhaling. Via Guadeloupe voer ik met een wijde boog naar het zuiden terug, naar Saint Lucia, waar ik aan land ging. En weer ontmoette ik een vrouw die het verdere verloop van mijn reis zou bepalen.

Op een receptie van de gouverneur-generaal werd ik aan een oude zwarte dame voorgesteld, Mrs. Mary Eugenia Charles. 'De minister-president van Dominica,' fluisterde iemand me in het oor.

Mevrouw Charles verontschuldigde zich, ze wist absoluut niets van Nederland, maar ze veronderstelde dat ik ook wel niets van Dominica zou weten. Bedroevend weinig, gaf ik toe, hoewel toch wel iets, door een roman die ik inmiddels een keer of drie had gelezen, door *Wide Sargasso Sea*. 'O,' zei ze, 'dan moet u Geneva Estate bezoeken, de plantage waar Mrs. Rhys een deel van haar jeugd heeft doorgebracht. Wanneer kunnen we u begroeten?'

Tijd om te aarzelen gunde ze me niet. Terwijl ze haar hand alweer uitstak naar een volgende gast, zei ze dat het eerstvolgende vliegtuig naar Dominica aanstaande woensdag zou vertrekken. Iemand zou me op Canefield Airport opwachten.

A tall man, volgens Mrs. Charles.

2

Die man was Mr. Royce. Hij reed in een Mitsubishi. De terreinwagen glom en Mr. Royce begon ook te glimmen toen ik hem zei dat hij een vorstelijke auto bezat. Hij werkte voor een regionale luchtvaartmaatschappij en leidde in zijn vrije tijd gasten van de regering en toeristen rond. Hij kende alle rivieren van het eiland, alle bergen en

alle vrouwen; op weg van het vliegveld naar de hoofdstad groette hij er sowieso al twintig. Hij claxonneerde en zwaaide en noemde al die vrouwen bij de naam. Een charmeur. Maar hij miste de toeschietelijkheid die je van een gids verwacht.

Hij wilde me Geneva Estate niet laten zien. Hij beweerde dat hij nog nooit van Geneva had gehoord en dat was op zijn zachtst gezegd vreemd; veel plantages had het eiland nooit geteld, daar was het te woest en te bergachtig voor, en van die paar plantages was Geneva Estate een van de grootste geweest. Hij moest haar kennen.

‘We zullen zien,’ zei Mr. Royce. ‘Morgen. Overmorgen. We zullen zien.’

Hij bracht me naar een hotel dat hoog boven Roseau lag. Stad is een groot woord voor een uitgedijd dorp dat in de vouw van twee heuvels is gepropt, een dorp aan zee maar zonder haven, want de kust van Dominica is ruig en grillig, en de schepen die in Roseau willen lossen, moeten naar een steiger een paar kilometer noordelijker doorvaren, of op de rede blijven liggen. Vanuit mijn hotelkamer zag ik twee verroeste kustvaarders in de branding, en nog een schip, dat uit het water oprees en met zijn voorsteven de berm van de kustweg raakte – tijdens een wervelstorm was het op de rotsen gesmeten en niemand had ooit de moeite genomen het te slopen.

Roseau eindigt abrupt bij een heuvelrug. Pal achter die heuvel ligt Canefield Airport, in 1981 aangelegd om Dominica uit zijn isolement te verlossen. Met de asfaltbaantjes van Saba en St. Eustatius behoort het tot de kortste vliegvelden van de wereld. Een vliegtuig dat op Canefield landt, moet duiken; het komt met een klap op de grond, en het dient dan ogenblikkelijk alles wat het aan remvermogen

heeft te gebruiken om niet tot stilstand te komen in het idyllisch azuren water dat het eiland omringt; het schuift en springt, en de meeste passagiers slagen er niet meer in het spuugzakje netjes open te vouwen – ik had de zure smaak nog een tijdlang in mijn mond. Maar ik mocht van geluk spreken; twintig dagen later zag ik van hetzelfde asfaltbaantje een vliegtuig in zee duiken, een tweemotorig toestel dat weggeblazen werd door een rukwind uit de bergen. Het duurde drie kwartier voor duikers de twee piloten uit de cockpit hadden bevrijd, en toen waren ze geen van beiden meer in leven.

‘Tevreden?’ vroeg Mr. Royce nadat ik mijn tanden had gepoetst en een schoon overhemd had aangetrokken.

Aan de bar zat de Engelse eigenaar van het hotel. Hij was te omvangrijk voor één kruk. In de gangen rook het naar gebakken eieren en bacon en die geur vertelde iets over het verleden van Dominica: het eiland was honderddrieënzeventig jaar lang een Britse kolonie geweest.

‘Mijn kamer kijkt uit op zee.’

‘Prachtig,’ zei Mr. Royce. ‘Dan kunnen we nu het programma voor morgen opstellen.’

‘Van Roseau rijden we naar Geneva Estate, waar Jean Rhys een deel van haar jeugd heeft doorgebracht.’

‘Moet u me eerst eens vertellen wie die mevrouw Rhys is.’

‘Een schrijfster.’

‘Zwart?’

‘Wit.’

‘Nooit van gehoord.’

De oude tegenstellingen waren nog niet vervaagd. Antoinette Cosway, de hoofdpersoon van *Wide Sargasso Sea*, kreeg te horen dat ze een witte kakkerlak was.

White cockroach, go away, go away. Nobody want you. Go away.

En Mr. Royce was zwart.

3

Hij beloofde de volgende ochtend terug te komen en vertrok; ik liep de heuvel af en kwam langs houten huisjes die, als je de telefoon- en elektriciteitsdraden even wegdacht, niet noemenswaardig veranderd leken sinds de afschaffing van de slavernij. Hutten waren het, hutten op stelten; ik verwachtte ieder moment Antoinette Cosway tegen te komen, die, met haar wijd uitgekamde haar dat tot ver over haar middel viel, in krankzinnige haast de paden af snelde, op zoek naar haar zwarte kindermeid Christophine. Ik snoof een kruidige geur op en vroeg me af of het kaneel was; ruim veertig meter lager rook ik jasmijn. Dit was onmiskenbaar het eiland van *Wide Sargasso Sea*, waar de lucht van een *bedwelmende zuiverheid* was.

Nonsens, zei ik tegen mezelf. De roman speelt in het tweede kwart van de negentiende eeuw, en ik moest in de berm springen om een bestelwagen te ontwijken die met gierende banden door de haarspeldbocht schoof. Weg bedwelmende zuiverheid, ik rook uitlaatgassen.

En toch... Ik herkende de sfeer van het boek niet alleen, ik werd erdoor opgenomen, direct, volledig, en met een verbazingwekkend gemak. Het kwam door de zee beneden, door de berg achter me die de wolken tegenhield, terugstuurde, de helling af joeg; het kwam door de heuvelruggen die niet langzaam wegebden in zee maar abrupt ophielden, alsof ze terugschrokken voor het harde blauw

van het water; het kwam door het lauwe briesje dat naar vochtig loof rook en je er bij iedere ademtocht aan herinnerde dat je in de tropen was, nabij het regenwoud. Een woestenijs vond Jean Rhys haar geboorte-eiland. *Niet alleen woest maar dreigend. Die heuvels zouden op je afkomen. Ze kwamen nog steeds op je af, groen als ze waren, groener dan groen*, en dat vergemakkelijkte de identificatie.

Beschut door die heuvels sluimerde het stadje; de wind blies niet harder dan een zucht. Roseau ligt op het laagste punt van het eiland; het moet stormen wil je er de wind voelen en stormen doet het alleen in juli en augustus, tijdens het seizoen van de orkanen. Het is vaak heet in Roseau, broeierig heet; de zon kan er steken, de zon kan er verschrikkelijk zijn. Misschien ging het er daarom in de schaduw van de veranda's zo gemoedelijk aan toe. Het was een ouderwets stadje, door de mensen in de eerste plaats, die niet liepen maar onder grote zwarte paraplu's voortsloften, die hun auto's sloom over de straten lieten hobbelen en, als ze een bekende zagen, stopten en leunend op het portier *Okay* riepen – het plaatselijke hallo. *Okay man? Okay!*

Het regende, maar de zon bleef schijnen. Boven het dal verscheen een regenboog, de derde van die morgen, een perfecte boog, fel rood aan de bovenkant, fel violet van onderen; te fel, als op een kindertekening.

De huizen waren in even felle kleuren geschilderd. Houten huizen met vuurrode plaatijzeren puntdaken, met gele, groene, blauwe luiken, met overdekte veranda's op de eerste verdieping, enigszins verzakte veranda's, wat de indruk van oud en gammel versterkte. Ik wist dat het gezichtsbedrog was; Roseau is herhaaldelijk door branden en wervelstormen verwoest, de laatste keer in 1979 door de orkaan David die drie kwart van het stadje had weggeblazen, maar

de huizen waren weer in dezelfde stijl opgebouwd, uit gemakzucht, uit luiheid, uit armoede, en vooral uit een hang naar het vertrouwde; het stadje moest blijven zoals het was. Er staan wel betonnen gebouwen in Roseau, regeringsgebouwen, banken, supermarkten; ze zijn alleen zo fantasieeloos dat ze niet opvallen; wat je blijft, zijn die scheve huizen en die donkere rommelige winkeltjes waar je je zozeer in een andere tijd waant dat je de ijskast over het hoofd ziet.

Het postkantoor is van steen. Het ligt pal aan zee. Geen ramen. Ik wachtte voor het loket en zag aan de kim een schip voorbijvaren. Een oude vrouw met wie ik in de rij stond, noemde Dominica een eiland van rust, de *crime rate* was er laag. Ze liet me voorgaan, ze had de tijd. Iedereen in Roseau lijkt de tijd te hebben, omdat tijd er niet bestaat. De moeder van deze vrouw moest, wachtend op haar beurt, in een even berustende stemming naar de horizon hebben gestaard, toen ze naar buiten liep moest ze langs dezelfde scheef hangende huizen zijn gekomen, langs dezelfde openbare kranen op de hoek van iedere straat waar vrouwen en kinderen emmers water taptten, en langs dezelfde markt die eufemistisch de oude markt wordt genoemd – manshoge tralies onder een houten afdak, de vroegere slavenmarkt. Natuurlijk was er sinds haar gang door Roseau wel het een en ander veranderd, maar dat zag je niet op het eerste gezicht. Roseau was nooit een echt stadje geworden, met theaters en bioscopen, met lommerrijke boulevards, statige winkels en een heus plein; met een paar etablissementen waar je beslist gezien moest worden en een enkel gebouw waarvoor precies het tegenovergestelde gold. Nee, Roseau was, is, en blijft een stadje waar vrouwen uit de bergen hun groenten en fruit komen verkopen, om er aan het einde van de morgen met een metertje stof, een spijkerbroek en een volle fles rum weer haastig uit te

verdwijnen. Roseau is zo'n oord waar je nergens een buitenlandse krant kunt kopen, en waar je nergens je benen kunt strekken op een door groen en water omgeven terras.

Langs zee liep ik naar de nieuwe markt. Onder grote parasols verkochten vrouwen knoestige wortelen en vingervlange radijzen. Vrouwen met strooien hoedjes op, in lange rokken van madras, op blote voeten of op sandalen waarvan de bandjes waren gescheurd, met dikke hoornen brillen die scheef op hun neus stonden. Moeders waren het, dikke koesterende moeders, hopeloos ouderwets, en dat verteerde me, ook al bestormden diezelfde moeders, nog venijniger dan ik dat vrouwen in de Sahel had zien doen, kort voor sluitingstijd een Volkswagenbusje dat een partij goedkope conserven aanvoerde.

Vaker dan op de buureilanden moest ik op Dominica aan Afrika denken. Pas in Roseau vroeg ik me af of ik niet onbewust de dertien miljoen slaven over de zuidelijke Atlantische Oceaan achterna was gevaren – dertien miljoen, de grootste deportatie uit de geschiedenis, ik hoorde het cijfer op de Antillen voor het eerst. Dertien of dertig miljoen, daarover bestaat onenigheid, terwijl beide cijfers vermoedelijk kloppen: van de dertig miljoen slaven die uit Afrika weggevoerd werden, kwamen er niet veel meer dan dertien miljoen op de plaats van bestemming aan. Dicht opeengepakt in de slecht geventileerde ruimen en nauwelijks gevoed, overleefde meer dan de helft de overtocht niet.

In een cafetaria bestelde ik het dagmenu, kreeg als voorgerecht gefarceerde krabbetjes die op precies dezelfde manier klaargemaakt bleken als de krabbetjes die ik in de dorpen langs de dwars door Equatoriaal-Afrika stromende Ogowe had geproefd. Ik liep de Great George Street af, uit een winkel klonk het stampende en onmiskienbaar Afri-